

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Arviointisuunnitelma

Päiväys xx.6.2025

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Euroopan unionin
osarahoittama

Sisällys

LÄHTÖKOHDAT.....	2
ARVIOINNIN SUUNNITTELU JA HALLINNOINTI	3
Arviointisuunnitelma vuosille 2021–2027	3
Arvioinnin hallinnointi	3
Arvioinnin aikataulu ja laadun hallinta	4
VASTUUT JA KOORDINOINTI	5
Vastuutahot	5
Budjetti	6
TAVOITTEET, KOHTEET JA MENETELMÄT	6
Tavoitteet	6
Kohteet	6
Tutkimusasetelma ja -menetelmät	6
Erillisselvitykset	7
TIETOLÄHTEET	7
ASiantuntemus	8
ARVIOINNIN HYÖDYNTÄMINEN JA VIESTINTÄ	8

LÄHTÖKOHDAT

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelma tukee elinkeino-, energia-, ilmasto-, innovaatio-, koulutus- ja työllisyyspolitiikkaa sekä syrjäytymisen ja köyhyyden vastaista työtä. Ohjelma sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) sekä Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimet. Ohjelma koskee Manner-Suomea.

Ohjelma tukee kestävän kehityksen mukaista uudistumista, osaamisen kehittämistä ja osallisuutta.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelman läpileikkaavia painopisteitä ovat kestävä kehitys, sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus, digitaalisuus, kansainvälistyminen, ilmastonmuutos ja innovatiivisuus. Nämä sisältyvät kaikkeen toimintaan. EAKR-rahoituksesta 35 prosenttia kohdistetaan ilmastotoimenpiteisiin.

Jäsenvaltion tai hallintoviranomaisen on suoritettava ohjelmasta arviointeja, jotka koskevat yhtä tai useampaa seuraavista kriteereistä: tuloksellisuus, tehokkuus, merkityksellisyys, johdonmukaisuus ja unionin tasolla saatava lisäarvo. Arviointien tarkoituksena on parantaa ohjelmien suunnittelun ja toteuttamisen laatua. Arvioinnit voivat kattaa myös muita merkityksellisiä kriteereitä, kuten osallisuus, syrjimättömyys ja näkyvyys. Arviointeja voidaan tehdä myös yhteistyössä muiden

yleisasetusrahastojen ohjelmien kanssa. Arviointiyhteistyötä voi olla kansallisesti tarkoituksenmukaista tehdä myös maaseutuohjelman hallintoviranomaisten kanssa.

Lisäksi ohjelman vaikutuksista on suoritettava arviointi 30. päivään kesäkuuta 2029 mennessä.

Rakennerahastojen tehtävänä on luoda edellytyksiä pysyville rakenteellisille muutoksille ja reagoida äkillisissä muutostilanteissa nopeasti ja joustavasti alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin. Tämän vuoksi ohjelman toimeenpanon yhteydessä on olennaista tutkia, miten ohjelman varoja käytetään ja mihin muutoksiin käytetyt varat johtavat.

Arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa sekä ohjelmaa toteuttaville viranomaisille että eri sidosryhmille siitä, miten ohjelmien toteutuksessa on edistytty ja mitkä ovat olleet toiminnan tulokset ja vaikuttavuus.

ARVIOINNIN SUUNNITTELU JA HALLINNOINTI

Arviointisuunnitelma vuosille 2021–2027

Arviointisuunnitelman laatiminen on yleisasetuksen (EU) 2021/1060 jäsenvaltiolle tai hallintoviranomaiselle asettama velvollisuus. Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelman arviointisuunnitelman laadinnasta on vastannut hallintoviranomainen. Ohjelman arviointisuunnitelma kattaa ohjelman toteutuksen yhteydessä tehtävät arvoinnit ja ohjelman vaikutuksista tehtävän arvioinnin. Suunnitelman mukaiset arvoinnit tuottavat tietoa myös yleisasetuksen mukaista ohjelman väliarviointia varten.

Tuloksia hyödynnetään myös poliittisen päätöksenteon tukena ja muodostamaan alue- ja rakennepolitiikkaa koskevia politiikkasuosituksia ja ohjelman sisällön mahdollisia tarkistuksia tehtäessä. Arviointisuunnitelmalla varmistetaan tarkoituksenmukaiset resurssit arviointien hankkimista ja hallinnointia varten sekä kehitetään arvioinnin laatua. Arviointisuunnitelma ohjelmakaudelle 2021–2027 sisältää arvioinnin sisällön, vastuiden, prosessin, aikataulun sekä resurssien kuvauksen.

Arviointisuunnitelma luo yleiset edellytykset ja tavoitteet, joita tarkennetaan arviointien hankintamenettelyjen yhteydessä. Arviointi toteutetaan ohjelmakauden aikana teetettävien selvitysten ja teemakohtaisten arviointien muodossa. Arviointityössä voidaan hyödyntää ohjelman sisältöön ja toimintaympäristöön liittyviä selvityksiä ja tutkimuksia sekä ohjelmasta rahoitettujen teemojen ja hankekokonaisuuksien omia arviointeja.

Arviointisuunnitelmaa tarkistetaan tarvittaessa ohjelmakauden kuluessa. Hallintoviranomainen vastaa mahdollisten muutosten valmistelusta hyödyntäen arvioinnin ohjausryhmän näkemyksiä. Arviointisuunnitelman mahdolliset muutokset hyväksytään seurantakomiteassa.

Arvioinnin hallinnointi

Hallintoviranomainen vastaa ohjelman arviointisuunnitelman laatimisesta, arviointien suorittamisesta ja arviointikertomusten esittämisestä Euroopan komissiolle. Hallintoviranomainen hankkii arvoinnit julkisella hankintamenettelyllä kilpailuttamalla tai hyödyntämällä riippumattomia sisäisiä asiantuntijoita. Seurantakomitea käsittelee arvioinnin tuloksia säännöllisesti siten, että arvioijat esittelevät havaintojaan kokouksissa tai toimittavat käsittelyyn havainnot kirjallisesti.

Hallintoviranomainen asettaa arvioinnille ohjausryhmän. Ohjausryhmään pyydetään edustajia ohjelman välittävistä toimielimistä suuralueittain. Lisäksi jäseniä pyydetään ohjelman toimeenpanoon osallistuvista kumppaniministeriöistä.

Arvioinnin kokonaisuuden suunnitteluun ja toteutukseen hallintoviranomainen on varannut rahastokohtaisten ohjelmavastaavien ja ohjelman seurantavastaavan työaikaa.

Arvioinnin tuloksia validoidaan tarjoamalla arvioinnin tuloksia vertaisarvioitavaksi riippumattomille asiantuntijoille ja tiedeyhteisölle.

Arvioinnin aikataulu ja laadun hallinta

Aika	Käsittely	Sisältökuvaus
Seurantakomitea 1/2023	Arviointisuunnitelma	
Seurantakomitea 2/2023	Suunnitelma väliarvioinnin hankinnoista	– Selvitys ohjelman toimintaympäristön muutoksista – Selvitys ohjelman vaikutukset kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelman täytäntöönpanossa – Selvitys viestinnän näkyvyydestä – Ohjelman vaikutusten arviointi
Seurantakomitea 2/2024	Väliarvioinnin tulosten käsittely	– Raportti toimintaympäristö – Raportti energia- ja ilmastovaikutukset – Raportti viestinnän näkyvyydestä
31.3.2025	Arvio väliarvioinnin tuloksista Euroopan komissiolle	Yleisasetus 18 artikla kohdat a-g sisältää mm. – Arviointien tärkeimmät tulokset – Edistyminen välitavoitteiden saavuttamisessa
Seurantakomitea 2/2025	Arvioinnin tulosten käsittely ja suunnitelma hankinnoista	– Teemakohtaiset arvioinnit: Osaavan työvoiman saatavuus/Vihreä kasvu; suunnitelma
Seurantakomitea 1/2026	Arvioinnin tulosten käsittely	– Ohjelman vaikutusarviointi raportti
Seurantakomitea 2/2026	Arvioinnin tulosten käsittely ja suunnitelma hankinnoista	– Teemakohtaiset arvioinnit: Osaavan työvoiman saatavuus/Vihreä kasvu; raportti - Digitalisaatio/Sosiaalinen osallisuus; suunnitelma
Seurantakomitea 2/2027	Arvioinnin tulosten käsittely	– Teemakohtaisten arvioinnit: Digitalisaatio/Sosiaalinen osallisuus; raportti
Seurantakomitea 2/2028	Arvioinnin tulosten käsittely	
Seurantakomitea 1/2029	Ohjelman vaikutusten arvioinnin loppuraportti	– Ohjelman arviointien loppuraportti

30.6.2029	Ohjelman vaikutusten arviointi valmis ja toimitettu Euroopan komissiolle	Yleisasetus artikla 44
-----------	--	------------------------

Ensimmäiset arvioinnissa tehdyt havainnot raportoidaan vuoden 2024 viimeisessä seurantakomiteassa. Tuloksia hyödynnetään ohjelman väliarvioinnin yhteydessä toimitettavassa raportissa Euroopan komissiolle.

Ohjelman vaikutusarviointi suoritetaan vuoden 2025 aikana. Arviointien loppuraportti käsitellään seurantakomiteassa ja valmistunut raportti toimitetaan Euroopan komissiolle 30.6.2029 mennessä.

Tämän lisäksi hallintoviranomainen teettää erillisiä teemakohtaisia arviointeja ja erillisselvityksiä ohjelmakauden aikana ilmenevien tarpeiden mukaan. Teemakohtaisten arviointien kohteena on erityisesti tuloksellisuus. Teemakohtaiset arvioinnin tuottavat tietoa myös ohjelman vaikutusten arviointiin.

Laadun hallinta toteutetaan saattamalla arvioinnin tulokset ja arviointiraportit arvioinnin ohjausryhmän ja seurantakomitean käsiteltäväksi. Lisäksi arvioinnin tuloksia tarjotaan vertaisarvioitaviksi riippumattomille asiantuntijoille sekä tiedeyhteisölle. Vertaisarviointeja voidaan tehdä myös erillisinä selvityksinä tai opinnäytteinä.

VASTUUT JA KOORDINOINTI

Vastuutahot

Hallintoviranomainen vastaa arviointisuunnitelman ja siihen tehtävien mahdollisten muutosten valmistelusta ja toimittamisesta seurantakomitean sihteeristölle. Seurantakomitean sihteeristö esittelee arviointisuunnitelman ja siihen tehtävät muutokset seurantakomitealle. Suunnitelman laadinnassa ja sen toimeenpanossa otetaan huomioon kumppanuusperiaate seurantakomiteatyöskentelyn kautta.

Hallintoviranomainen vastaa arvioinnin järjestämisestä arviointisuunnitelman pohjalta ja siitä, että arvioinnin perusteella toteutetaan tarvittavia toimenpiteitä. Ohjelman aikainen vaikuttavuuden arvioinnin ja väliarvioinnin yhteydessä tehtävien selvitysten tuloksia käytetään mahdollisten ohjelmamuutostarpeiden tunnistamiseen. Ohjelman arvioinnin tulokset ovat käytettävissä myös tulevan ohjelmakauden valmistelun pohjaksi.

Hallintoviranomainen vastaa myös arvioinnista viestimisestä. Arviointisuunnitelma, seurantakomitealle esitetyt havainnot sekä arviointiraportit julkaistaan rakennerahastot.fi-sivuilla.

Hallintoviranomainen toimittaa arviointien yhteenvedot ja arviointitulokset Euroopan komissiolle.

Arvioinnin ohjausryhmän tavoitteena on tukea hallintoviranomaisen asiantuntijoita ja ohjata arviointityön toteutusta. Ohjausryhmän työ kestää ohjelmakauden ajan. Ryhmän työskentelyyn osallistuvien edustajiensa kautta välittävillä toimielimillä ja kumppaniministeriöillä on mahdollisuus osallistua myös arviointitulosten johtopäätösten ja katsausten valmisteluun. Hallintoviranomainen kutsuu ryhmän koolle sekä vastaa työn valmistelusta ja etenemisestä.

Seurantakomitea tarkastelee ohjelman edistymistä sekä välitavoitteiden ja tavoitteiden toteutumista ohjelman toimeenpanon aikana. Seurantakomitea vastaa myös tarkastelusta, joka koskee arviointisuunnitelman sekä arviointituloksiin perustuvien jatkotoimien toteuttamisessa saavutettua edistymistä. Itse arvioinnin johtopäätöksiä ja niiden luonnoksia käsitellään

seurantakomiteassa säännöllisesti. Seurantakomitea vastaa myös arviointisuunnitelman ja siihen mahdollisesti tehtävien muutosten hyväksymisestä.

Budjetti

Arvioinnin kokonaisuuteen on varattu rahoitus ohjelman teknisestä tuesta. Arviointikohtainen resursointi ja kustannusarvio päivitetään suunnitelmaan hankintasuunnitelmien tarkentuessa. Kustannusarvio sisältää arvioinnin asiantuntijapalvelujen hankinnat, arvioinnin tulosten levittäminen ja raportointi sekä mahdolliset arvioinnin ohjausryhmän kokouskustannuksiin liittyvät kustannukset.

TAVOITTEET, KOHTEET JA MENETELMÄT

Tavoitteet

Arvioinnin tavoitteena on ohjelman täytäntöönpanon parantaminen sekä ohjelman tuloksellisuuden ja vaikutusten arviointi. Arviointi kattaa ohjelmarakenteen eri tasot ja ulottuu myös arvioimaan ohjelman toteuttamista osana laajempaa toimintaympäristöä. Tavoitteena on tuottaa eri sidosryhmille tietoa toteutuksen edistymisestä sekä toiminnan tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta. Arvioinnin keskeisiä tuloksia ja johtopäätöksiä tulee myös voida hyödyntää valmistauduttaessa v. 2028 alkavaan uuteen ohjelmakauteen.

Kohteet

Arviointi kohdistuu Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 –ohjelmaan. Ohjelman rakenteellisen perustan muodostavat erityistavoitteet, joille on asetettu ohjelmassa määrällisiä tuotos- ja tulostavoitteita eli indikaattoreita. Ohjelman rahoitus ja määrälliset tavoitteet jakautuvat ohjelmassa erityistavoitteittain kolmeen alueluokkaan.

Ohjelman arvioinnin näkökulmasta ohjelman vaikutuksia on tarkoituksenmukaista tarkastella erityistavoitteittain. Ohjelman tuloksellisuuden tarkastelu tehdään ohjelman läpileikkaavien teemojen mukaisesti. Teemakohtainen tarkastelu mahdollistaa monirahastaisen ohjelman synergioden arvioinnin.

Mahdollisia aiheita tuloksellisuuden teemakohtaisille arvioinneille ovat

- vihreä kasvu
- digitalisaatio
- osaavan työvoiman saatavuus
- sosiaalinen osallisuus

Tutkimusasetelma ja -menetelmät

Arvioinnin yleinen tutkimusongelma on selvittää, mitkä ovat ohjelman hankkeiden muodostaman kokonaisuuden tulokset ja vaikuttavuus ohjelman toteutusaikana. Tutkimusongelma tarkennetaan arvioinnin hankintojen yhteydessä arviointi- ja teemakohtaisesti.

Ohjelman vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden arviointi hyödyntää erityisesti **laadullisen arviointitutkimuksen** menetelmiä, mutta käytössä on myös määrällisiä aineistoja ohjelman indikaattoreista.

Tavoitteena ohjelman **vaikutusarvioinnille** on tutkimusasetelma, jossa arviointi tuottaa tuloksia samalla, kun ohjelmaa toimeenpannaan. **Tutkimusasetelmana on poikkileikkaus ohjelman**

alkuvaiheen aikaansaamista vaikutuksista verrattuna vastaavalta ajanjaksolta poimittuihin verrokkiryhmiin. **pitkittäisasetelma**, jossa hahmotetaan ajallista muutosta. Aineisto kootaan vuoden 2024 loppuun mennessä kertyneistä henkilö-, yritysosallistujatiedoista ja tuensaajatiedoista sekä **tilastokeskuksen tilastoaineistoista** ja hankitaan useammasta ajankohdasta hankkimalla sitä seuranta tutkimuksena niin, että seurataan ohjelman toimeenpanon aiheuttamaa muutosta pitemmän ajan kuluessa. Aineistoa voidaan hankkia myös jälkikäteen. Tällaisia aineistoja ovat esimerkiksi tietojärjestelmistä saatavat hankkeiden raportit ja tilastoaineistot.

Teemakohtaiset arvioinnit toteutetaan poikkileikkausasetelman mukaisesti siten, että teeman toteutumista tutkitaan tietynä aikana hankitun aineiston avulla.

Tutkimusnäkökulma **teema-arvioinneissa** on **muutosteoreettinen arviointitutkimus**. Näkökulmassa painoarvo annetaan ohjelman toteuttajien ja sidosryhmien muutosteorioille eli käsityksille muutoksen vaikutusmekanismeista ja vaikuttavista toimenpiteistä. Tarkastelussa tarkastellaan muutoshankkeiden erityisluonnetta ja ainutlaatuisuutta. Aineistoksi sopivat hyvin esimerkiksi haastattelut tai työpajat.

Laadullisessa arviointitutkimuksessa voidaan soveltaa erilaisia menetelmiä kuten sisällönanalyysiä ja diskurssianalyysiä sekä narratiivisia, etnografisia ja osallistavia menetelmiä.

Erillisselvitykset

Ohjelman toimeenpanon aikana, osana arviointikokonaisuutta tehdään tiiviitä erillisselvityksiä. Ensimmäiset erillisselvitykset tilataan tukemaan ohjelman väliarviointia.

Tilattavat erillisselvitykset:

- Selvitys ohjelman toimintaympäristön muutoksista
- Selvitys ohjelman vaikutukset kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelman täytäntöönpanossa – Viestinnän mediaseuranta ajalta 02.2024 – 09.2024 (alustava)

Erillisselvitykset tehdään julkisina hankintoina, opinnäytteinä tai hyödyntäen hallinnon sisäisiä asiantuntijoita ja palveluita. Erillisselvitykset ovat luonteeltaan tutkimuskatsauksia tarkasteltavasta aineistosta tai kohdennettuja selvityksiä esimerkiksi EURA2021 -järjestelmän tuottamaan hankeaineistoon.

TIETOLÄHTEET

Arvioinnin pohja-aineistona käytetään EURA 2021 -järjestelmän tuottamaa tietoa ohjelman etenemisestä. Järjestelmä tuottaa tietomateriaalin, jonka perusteella ohjelman etenemistä voidaan yleisellä tasolla seurata ja arvioida. Tieto antaa yleiskuvan, miten ohjelman toimeenpano etenee suhteessa asetettuun aikatauluun ja määrällisiin tavoitteisiin. **Verrokkiryhmien tietoja kerätään tilastokeskuksen tuottamista aineistoista.**

EURA 2021 -järjestelmän tuottama tieto ei sellaisenaan tue riittävästi tarkasteltavan toiminnan kehittämistä. Tämän vuoksi järjestelmästä saatavaa tietoa tuetaan haastatteluilla (henkilökohtaiset ja ryhmähaastattelut), työpajoilla ja sähköisillä kyselyillä sekä muilla tarpeelliseksi katsotuilla menetelmillä. Aineistonkeruu kohdennetaan pääasiassa hallintoon (RRELY-keskukset, maakuntien liitot ja Ruokavirasto) ja hankkeisiin. Sen tarkoitus on tuottaa aineistoa, joka on riittävän tarkkaa arvioinnin pohjaksi. Käytettävä aineisto määrittyy kunkin hankittavan arvioinnin kohteen mukaisesti.

ASIAANTUNTEMUS

Hallintoviranomainen varmistaa arvioinnin riippumattomuuden ja itsenäisyyden hankkimalla arviointipalvelut julkisena hankintana tarjouskilpailulla. Tarjouspyynnössä asetettavilla ehdoilla varmistetaan, että palvelun tarjoajilla ei ole riippumattomuutta vähentäviä kytköksiä. Esimerkiksi EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman tehtävissä toimiva viranhaltija ei voi olla tarjouksessa esitetty asiantuntija. Hallintoviranomaisen tehtävänä on varmistaa myös, että arviointitulosten ja johtopäätösten esittäminen on mahdollista riippumattomasti.

Hallintoviranomainen on hankkinut ja hankkii tarpeellista arviointiprosessin toteuttamiseen liittyvää koulutusta. Arviointiprosessissa yhdistetään ohjelman sisällön asiantuntemusta ja toisaalta arvioinnin osaamista. Hallintoviranomainen osallistuu Euroopan komission järjestämiin arviointiverkostojen tapaamisiin. Lisäksi hallintoviranomainen hyödyntää tiedeyhteisöä ja muita asiantuntijatahoja ja pyrkii asettamaan arvioinnin tulokset vertaisarvioitavaksi ennen niiden julkaisua.

ARVIOINNIN HYÖDYNTÄMINEN JA VIESTINTÄ

Hallintoviranomainen vastaa arviointitulosten julkaisemisesta sidosryhmien tarkasteltavaksi. Hallintoviranomainen saattaa arvioinnin rakennerahastot.fi-sivuille välittävien toimielimien, tuensaajien ja suuren yleisön nähtäville ja viestii aktiivisesti arvioinnin havainnoista ja tuloksista sidosryhmille. Lisäksi hallintoviranomainen tekee yhteistyötä arviointiin liittyen muiden yleisasetusrahastojen kanssa. Hallintoviranomainen raportoi Euroopan komissiolle arvioinnin tulokset mm. yleisasetuksessa edellytettyjen raporttien yhteydessä sekä seurantakomitean käsittelyssä.

Kuhunkin arvioinnista saatavaan raporttiin tulee sisältyä kuvaus tavoitteista ja odotetuista tuloksista, käytetty data ja menetelmät, löydökset ja johtopäätökset sekä se, mitä ohjelmasta tai tietystä toimenpiteestä on opittu. Arviointiraporttiin voi sisältyä myös tarjouspyyntö, jolla arviointi on hankittu. Arvioinnin väli- ja loppuraporteista edellytetään ruotsin- ja englanninkielinen tiivistelmä. Valmiit raportit julkaistaan suomeksi ja ruotsiksi.

www.rakennerahastot.fi | rakennerahastot@gov.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

**Euroopan unionin
osarahoittama**